

Sygn. akt VI Ca 513/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lipca 2018r.

Sąd Okręgowy w Częstochowie VI Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący-Sędzia SO Agnieszka Polak

po rozpoznaniu w dniu 12 lipca 2018r. w Częstochowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) S.A. z siedzibą w G.

przeciwko I. M.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda (...) S.A. z siedzibą w G.

od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 5 lutego 2018r.

sygn. akt XII C 4446/17

oddala apelację.

Sygn. akt VI Ca 513/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem zaocznym z dnia 5 lutego 2018r. Sąd Rejonowy w Częstochowie zasądził od pozwanej I. M. na rzecz powoda (...) S.A. z siedzibą w G. kwotę 4.450,83 zł z odsetkami: od kwoty 4.308,01 zł umownymi za opóźnienie w wysokości czterokrotności stopy lombardowej Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym nie więcej niż w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od dnia 7 czerwca 2017r. do dnia zapłaty; od kwoty 66,08 zł ustawowymi za opóźnienie od dnia 9 sierpnia 2017r. do dnia zapłaty; od kwoty 31,74 zł ustawowymi za opóźnienie od dnia 9 sierpnia 2017r. do dnia zapłaty; od kwoty 45 zł ustawowymi za opóźnienie od dnia 9 sierpnia 2017r. do dnia zapłaty (pkt 1);

oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 2); zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.235,90 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 3); wyrokowi w pkt 1 nadał rygor natychmiastowej wykonalności (pkt 4).

Rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 14 grudnia 2016r. powód (...) S.A. w G. zawarł z pozwaną I. M. umowę pożyczki nr (...), na podstawie której zobowiązał się przekazać pozwanej kwotę 4.000 zł, a pozwana zobowiązała się powyższą kwotę zwrócić w 30 miesięcznych ratach wraz odsetkami umownymi w wysokości 7% w stosunku rocznym, a także wraz z opłatą przygotowawczą w kwocie 600 zł i opłatą administracyjną w kwocie 3.400 zł rozdzielonymi na równe części stosownie do ilości rat. W przypadku opóźnienia w płatności poszczególnych rat pozwana zobowiązała się do zapłaty odsetek karnych za opóźnienie w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym oraz do pokrycia kosztów windykacyjnych w postaci sporządzenia i wysyłki wezwań do zapłaty. Powód zastrzegł sobie prawo wypowiedzenia umowy w terminie 30 dni, od dnia upływu terminu

płatności dwóch pełnych rat pożyczki w przypadku opóźnienia pozwanej z zapłatą dwóch pełnych rat pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami.

Powód przekazał pozwanej sumy pożyczki niezwłocznie po zawarciu umowy. Pozwana w myśl postanowienia § 3 umowy, miała spłacać pożyczkę w ratach w wysokości 279,06 zł w terminie do 21 dnia każdego kolejnego miesiąca. Popadła w opóźnienie w płatności rat już w miesiącu marcu 2017r. W dniu 24 kwietnia 2017r. powód sporządził wezwanie do zapłaty, w którym wyznaczył pozwanej termin 30 dni na zapłatę zaległości pod rygorem wypowiedzenia umowy. Wobec braku reakcji ze strony pozwanej w dniu 25 maja 2017r. powód wypowiedział pozwanej umowę ze skutkiem natychmiastowym.

Wg art. 353 § 1 k.c. zobowiązanie polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić. Jednocześnie w myśl art. 471 k.c. dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Zgodnie art. 720 k.c. biorący pożyczkę zobowiązany jest zwrócić tę samą ilość pieniędzy. Strony umowy mają możliwość, zgodnie z zasadą swobody umów, kwestie dotyczące zwrotu pożyczki uregulować indywidualnie. Mogą postanowić o zwrocie pożyczki w ratach, w odpowiadających im terminach oraz zastrzec wynagrodzenie za świadczoną usługę udostępnienia kapitału.

Jak wynika z treści umowy pożyczki wiążącej strony, pozwana zobowiązała się spłacić pożyczkę w miesięcznych ratach powiększonych o odsetki umowne w wysokości 7 % w stosunku rocznym oraz opłaty przygotowawczą i administracyjną. Z obowiązku tego nie wywiązała się, co skutkowało wypowiedzeniem umowy, postawieniem w stan wymagalności całej niespłaconej pożyczki i naliczeniem odsetek za opóźnienie. Przytoczone przez powoda okoliczności i dowody na ich poparcie nie pozostawiają wątpliwości, że pozwana obowiązana jest zwrócić otrzymaną sumę pożyczki wraz z odsetkami, opłatę przygotowawczą za wykonane badanie zdolności do spłaty pożyczki oraz czynności związanych z przygotowaniem umowy pożyczki, a także z koszty związane z wezwaniem jej do zapłaty.

Na uwzględnienie nie zasługiwało natomiast roszczenie powoda w części dotyczącej żądania zasądzenia opłaty administracyjnej w kwocie 3.400 zł, gdyż nie zostało wykazane. Niezależnie od wynikającego z art. 339 k.p.c. domniemania prawdziwości twierdzeń powoda z rzeczywistym stanem rzeczy w sytuacji biernej postawy pozwanego w toku procesu, Sąd ma każdorazowo obowiązek krytycznego ustosunkowania się do twierdzeń pozwu, tj. ich zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy. W przypadku wątpliwości w tym przedmiocie, Sąd nie może wydać wyroku zaocznego opierając się tylko na twierdzeniach powoda o okolicznościach faktycznych. Nadto utrwalony w judykaturze i niekwestionowany w nauce jest pogląd, że przyjęcie za prawdziwe twierdzeń powoda dotyczy wyłącznie okoliczności faktycznych, nie zwalnia sądu orzekającego od obowiązku rozważenia, czy oświadczenia te uzasadniają należycie i w całości żądania pozwu i czy uwzględnienie tych żądań nie narusza obowiązujących przepisów.

Budziły wątpliwości Sądu Rejonowego okoliczności co do wysokości dochodzonego roszczenia w zakresie żądanej opłaty administracyjnej. Postępowanie dowodowe w tym zakresie, co ograniczyło się do dopuszczenia dowodu z dokumentów złożonych wraz z pozwem. Powód nie uczynił zadość obowiązkowi wynikającemu z art. 6 k.c., a na nim spoczywał ciężar udowodnienia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Powód jest podmiotem profesjonalnym trudniącym się zawodowo udzielaniem pożyczek, korzystającym z pomocy profesjonalnego pełnomocnika, dlatego brak było podstaw dla podejmowania przez Sąd działań z urzędu. W ocenie Sądu Rejonowego obciążenie pozwanej opłatą administracyjną zgodnie z żądaniem powoda wymagało wykazania wykonania na rzecz pozwanej usług stanowiących ekwiwalent dla żądanej kwoty, której zwrotu powód się domaga, bowiem wysokość żądanej kwoty przewyższa zwyczajowo przyjęte kwoty niezbędne na pokrycie kosztów wykonania tego typu usług. Bowiem powód zastrzegł w umowie pożyczki na swoją rzecz uprawnienie do pobierania od pozwanej opłaty w wysokości 3.400 zł za „obsługę pożyczki, ustanowienie zabezpieczeń, wycenę ryzyka, utrzymanie baz danych zgodnie z obowiązującymi przepisami”. Nie zostało wyjaśnione przez powoda, jakiego rodzaju koszty po jego stronie rodziło wykonywanie tych czynności, a w szczególności, na czym polegało wykonywanie tych czynności. Za sporządzenie, wysyłkę monitów i wezwań do zapłaty umowa przewidywała dalsze opłaty, a tego rodzaju czynności stanowią konsekwencję monitorowania terminowości spłaty pożyczki. Ewentualne inicjowanie

przez pozwaną kontaktów z powodem i tak musiało odbywać się na koszt pozwanej. Wobec powyższego nie sposób stwierdzić, jakie usługi miały być świadczone pozwanej w ramach tej dodatkowej opłaty administracyjnej. Ponadto z umowy wynika, że zabezpieczeniem pożyczki jest weksel in blanco wraz z deklaracją wekslową i poręczenie osobiste lub wekslowe (§ 5 umowy). Ani z uzasadnienia pozwu ani z załączników nie wynika, aby rzeczywiście pożyczka była w jakikolwiek sposób zabezpieczona. Skoro nie było zabezpieczenia – to nie było podstawy, aby powód naliczył z tego tytułu koszty. Znamienne jest również, że powód domaga się opłaty administracyjnej za cały okres obowiązywania umowy, jednak nie wykazał, aby wykonywał jakiejkolwiek czynności, za które zastrzegł powyższą opłatę i za które innych opłat nie naliczył, ani w okresie umowy, ani po jej wypowiedzeniu. Okres obowiązywania umowy w dacie jej zawarcia przewidywany był na 30 miesięcy. Sąd Rejonowy uznał, że nawet wówczas, gdyby roszczenie w tym zakresie zostało wykazane byłoby niezasadne, bowiem postanowienia umowne w tym zakresie uznał za niewiążące, ponieważ nosiły znamiona klauzuli abuzywnej, w rozumieniu przepisów art. 385¹ k.c. – 385³ k.c.

Ocena postanowień umownych w świetle przepisów prawa materialnego jest uprawnieniem i jednocześnie obowiązkiem Sądu rozpoznającego sprawę. W ocenie Sądu postanowienie umowy przewidujące obowiązek zapłaty opłaty przez konsumenta za czynności windykacyjne nieskorelowane w żaden sposób z rzeczywistymi kosztami wykonania tych czynności, a nadto stanowiącymi ryczałt za bliżej nieokreślone czynności bez obowiązku wykazania ich dokonania stanowi niedozwoloną klauzulę umowną w rozumieniu przepisów art. 385¹ k.c. – 385³ k.c.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, z tym zastrzeżeniem, że nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Przepis § 3 tego artykułu stanowi, iż nie uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są m. in. działania wykorzystujące niewiedzę, naiwność, brak doświadczenia konsumenta, naruszenie równorzędności stron, działania zmierzające do dezinformacji lub wywołania błędnego przekonania konsumenta. Rażąco naruszenie interesów konsumenta zachodzi w sytuacji, gdy doszło do znacznego odchylenia, nieusprawiedliwionej dysproporcji przyjętego uregulowania od zasady wyważenia praw i obowiązków obu stron umowy na niekorzyść konsumenta. W przypadku ustalenia, iż postanowienie nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Przepisy powyższe zostały wprowadzone do polskiego systemu prawa w ramach implementacji dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Cele tej regulacji określone zostały w art. 6 i 7 dyrektywy, a są nimi uniemożliwienie związania konsumenta nieuczciwym postanowieniem oraz odstraszenie od - i zapobieganie zastrzeganiu nieuczciwych warunków w umowach z konsumentami. Realizacja tych celów winna odbywać się również z urzędu. Przepis art. 3 ust. 1 dyrektywy przewiduje, że warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Tymczasem pozwana nie miała rzeczywistego wpływu na treść postanowienia w tym przedmiocie. Umowa została zawarta na formularzu stosowanym zwykle przez powoda, o czym z urzędu Sądowi wiadomo, a postanowienia o opłacie administracyjnej nie dotyczą głównych świadczeń stron. Wysokość opłaty nie została powiązana z wysokością kosztów rzeczywiście poniesionych.

Powyższy wyrok w zakresie pkt 2 tj. w części oddalającej powództwo, apelacją zaskarżył powód (...) S. A. z siedzibą w G., zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego:

- art. 36a ust. 1 oraz ust. 2 ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim poprzez brak ich zastosowania w sytuacji, gdy podane przepisy wskazują w jakiej wysokości w przypadku kredytu konsumenckiego mogą zostać określone pozaodsetkowe koszty kredytu, a co za tym idzie całkowicie bezpodstawne oddalenie powództwa w zakresie części stosowanej przez powoda opłaty administracyjnej, w sytuacji gdy nie przekraczała ona maksymalnej wysokości pozadsetkowych kosztów kredytu, a co za tym idzie naruszenie przez Sąd I Instancji powszechnie obowiązujących przepisów prawa w tym zakresie;

- art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że zapisy stosowane przez powoda dotyczące opłaty administracyjnej są nieważne ponieważ są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy konsumentów, gdzie faktycznie ich wysokość określona w umowie jest zgodna z obowiązującymi przepisami ustawy o kredycie konsumenckim, a także odpowiada rzeczywistym kosztom ponoszonym przez powoda, cenom rynkowym, a co za tym idzie jest ona zgodna z interesami konsumentów i kształtuje wzajemne prawa i obowiązki stron w sposób równorzędny, w pełni zgodny z dobrymi obyczajami i zasadami współżycia społecznego.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda dodatkowo kwoty 3.173,34 zł z odsetkami w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP, z zastrzeżeniem że wysokość odsetek umownych nie może przekroczyć wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od kwoty 3.173,34 zł od dnia 7 czerwca 2017r. do dnia zapłaty, zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym również za instancje odwoławczą, a także kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja była nieuzasadniona.

Sąd Okręgowy w pełni podzielił ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego i przyjął je za własne oraz dokonaną przez ten Sąd ocenę prawną. Słusznie stwierdził Sąd I instancji, że nie było podstaw do oparcia rozstrzygnięcia wyłącznie na domniemaniu prawdziwości twierdzeń powoda (art. 339 § 2 k.p.c.) podzielać pogląd o konieczności weryfikacji zaoferowanego przez powoda materiału dowodowego. Wbrew zarzutom apelującego postanowienia umowy dotyczące opłaty administracyjnej w wysokości 3.400 zł za „obsługę pożyczki, ustanowienie zabezpieczeń, wycenę ryzyka, utrzymanie baz danych zgodnie z obowiązującymi przepisami” należało uznać za niewiążące. Obowiązek zapłaty tej należności przewidziany został w łączącej strony umowie, ale przy jej zawarciu powód posłużył się wzorcem umownym w rozumieniu art. 384 § 1 k.c. Jednocześnie umowa stanowiąca przedmiot żądań powoda spełnia warunki do uznania jej za umowę zawartą z konsumentem. Tym samym treść tej umowy powinna być zbadana przez Sąd z urzędu pod kątem zgodności z art. 385¹ § 1 k.c. Przepis ten stanowi, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne).

Przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia została przez ustawodawcę bliżej określona w przepisie art. 385¹ § 3 k.c., który nakazuje uznać za niezgodnione indywidualnie „te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta”. Dotyczy to sytuacji, gdy umowa zawierana była z użyciem wzorca umownego i kwalifikowane postanowienie albo jest tylko elementem tego wzorca, albo zostało przejęte do umowy (w całości lub części) z wzorca umownego.

Postanowienia zawartej z pozwaną umowy nie były uzgodnione indywidualnie i nie miała ona na ich treść rzeczywistego wpływu. Wg art. 385¹ § 1 k.c. kryterium oceny decydującym o uznaniu klauzuli za niedozwoloną jest kształtowanie praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Klauzula dobrych obyczajów, podobnie jak klauzula zasad współżycia społecznego, nakazuje dokonać oceny w świetle norm pozaprawnych, przy czym chodzi o normy moralne i obyczajowe, powszechnie akceptowane albo znajdujące szczególne uznanie w określonej sferze działań. W stosunkach z konsumentami szczególne znaczenie mają te oceny zachowań podmiotów w świetle dobrych obyczajów, które odwołują się do takich wartości jak: szacunek wobec partnera, uczciwość, szczerowość, zaufanie, lojalność, rzetelność i fachowość. Postanowienia umów, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta, nie pozwalając na realizację tych wartości, będą uznawane za sprzeczne z dobrymi obyczajami. Nadto dla uznania klauzuli za niedozwoloną musi ona rażąco naruszać interesy konsumenta. Sąd odwoławczy zaakceptował w powyższych okolicznościach stanowisko Sądu Rejonowego uznające za niedozwolone - w rozumieniu powołanego przepisu - postanowienia umowy dotyczące opłaty administracyjnej.

Kwota pożyczki do wypłaty wynosiła 4.000 zł, a opłata w wysokości 3.400 zł kształtowała się na poziomie 85% kwoty. Dodatkowo jako podkreślił Sąd I instancji powód nie wykazał, jakie koszty w odniesieniu do realnych działań uczynionych wobec pozwanej składały się na opłatę administracyjną, a koszty pozakodeksowe przewidziane w art. 36a ust. 1 oraz ust. 2 ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim winny być wykazane. Z umowy wynika, że opłata ta obejmowała „obsługę pożyczki, ustanowienie zabezpieczeń, wycenę ryzyka, utrzymanie baz danych zgodnie z obowiązującymi przepisami”, ale powód nie wykazał aby takie działania wobec pozwanej podejmował, na co podkreślił Sąd Rejonowy w uzasadnieniu wyroku. Z kolei w uzasadnieniu apelacji powód w tym zakresie odwołuje się m.in. do ustanowienia zabezpieczeń, kosztu pozyskania kapitału, wynagrodzenia pracowników, kosztów korespondencji listowej, utrzymywania baz danych o klientach, utrzymania programu informatycznego, aktualizacji danych w biurach informacji gospodarczych, ochrony danych osobowych, zabezpieczenia systemów informatycznych, kosztów zatrudnienia administratora bezpieczeństwa informacji oraz fizyczne zabezpieczenie danych, co stanowi próbę przerwania na pozwaną ogólnych kosztów działalności powoda, a nie odnosi się do konkretnych działań związanych z pożyczką udzieloną pozwanej.

W świetle powyższego Sąd odwoławczy nie dostrzegł naruszenia wskazanych w apelacji przepisów i oddalił apelację powoda na mocy art. 385 k.p.c.